

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARAR

Başvuru no. 34394/08

LUCAS ELEKTRİK SAN. ve TİC. A.Ş. / Türkiye

ve diğer 2 başvuru

(ekteki listeye bakınız)

Başkan

Valeriu Grițco,

Hâkimler

Egidijus Kūris,

Darian Pavli,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı* Hasan Bakırcı'nın katılımıyla 28 Mayıs 2019 tarihinde Komite olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

Ekteki listede gösterilen çeşitli tarihlerde yapılan yukarıdaki başvuruları göz önüne alarak,

Hükümet tarafından ibraz edilen görüşleri ve bu görüşlere karşılık olarak başvuranlar tarafından ibraz edilen görüşleri dikkate alarak,

Gerçekleştirilen müzakerelerin sonucunda aşağıdaki kararı vermiştir:

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2020. Bu gayri resmi çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

OLAYLAR

1. Başvuranların listesi ekte yer almaktadır.
2. Türk Hükümeti (“Hükümet”), kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

A. Davanın Koşulları

3. Davaların konusu, taraflarca ifade edildiği şekliyle aşağıdaki gibi özetlenebilir. İç hukuk yargılamaları ve davaya konu meblağlar ile ilgili bilgiler ekte belirtilmiştir.

1. Davanın Geçmişi

4. Başvuranlar, belirtilmeyen tarihlerde İktisat Bankası T.A.Ş.’de (bundan böyle “İktisat Bankası”) banka hesapları açmışlardır.

5. Türk Hükümeti 19 Şubat 2001 tarihinde ülkede ekonomik kriz olduğunu duyurmuştur. Bu tarihten 14 Mart 2001 tarihine kadar başvuranlar İktisat Bankasında açtıkları hesaplarına belirli miktarlarda para yatırmışlardır. Başvuranların banka ile üzerinde anlaştıkları “gecelik faiz oranları” şartları uyarınca, bazı tarihlerde %6.000’e kadar çıkan günlük faiz oranları söz konusu mevduatlarına uygulanmıştır.

6. Bankalar Düzenleme ve Denetleme Kurulu (bundan böyle “Kurul”), 15 Mart 2001 tarihli kararı ile İktisat Bankasının yönetimini ve denetimini 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nun 14 (3) maddesi uyarınca Tasarruf Mevduat Sigorta Fonuna (bundan böyle “Fon”) devretmiştir. Kurul, kararında, İktisat Bankasının varlıklarının sorumluluklarını karşılamak için yeterli olmadığını ve faaliyetlerinin devamının alacaklılarının haklarının yanı sıra finansal sistemin güvenliğini ve istikrarını tehlikeye atacağını belirtmiştir. Kurul, İktisat Bankası yöneticilerinin gerekli tedbirleri almadıklarını ve bankanın varlıklarını şirketlerine geçirdiklerini

kaydetmiştir. Dolayısıyla, İktisat Bankasının yönetimi ile denetimi ve temettüleri hariç hissedarlarının imtiyazları Fona devredilmiştir.

7. İktisat Bankasının Fona devredilmesinin ardından, başvurulara ilgili süre zarfında uygulamada olan İstanbul Menkul Kıymetler Borsasındaki ağırlıklı ortalama faiz oranları üzerinden hesaplanan faiz ile birlikte yatırdıkları ana meblağ tutarında ödeme yapılmıştır. Sonuç olarak, başvuruların hesaplarında işlemiş olan faizlerin ağırlıklı ortalama faiz oranlarının üzerindeki bir tutara tekabül eden kısmı başvurulara ödenmemiştir.

2. Başvurular tarafından açılan davalar

(A) Lucas Elektrik San. ve Tic. A.Ş. (başvuru no. 34394/08)

8. Başvuran şirket, 19 Şubat ve 14 Mart 2001 tarihleri arasında İktisat Bankasına eski Türk Lirası (TRL) ile 1 trilyon TL tutarında bir meblağ yatırmış ve bu tutara toplamda 258 milyar TL faiz işlemiştir. Devletin bankayı devralmasının ardından, belirtilmeyen bir tarihte, mevduatın tamamı ve toplam işlenmiş faizin 181 milyar TL tutarındaki kısmı şirkete ödenmiştir.

9. Başvuran şirket, 18 Nisan 2001 tarihinde Fonun bünyesinde bulunan İktisat Bankası aleyhine icra takibi başlatmış ve banka tarafından kesilen 77 milyar TL tutarındaki meblağın faizi ile birlikte ödenmesini talep etmiştir. İktisat Bankasının icra işlemlerine itiraz etmesinin ardından, şirket, İstanbul Asliye Ticaret Mahkemesi nezdinde İktisat Bankasının itirazının iptalini ve el konulan tutarın kendisine ödenmesini talep eden bir dava açmıştır.

10. Başvuran şirketin talebine cevaben; İktisat Bankası, başvuran şirketin diğerleri ile birlikte bankalarına yüklü miktarda para yatırdıklarını ve bu meblağa eski banka yöneticilerinin olağan olarak uygulanan oranlardan oldukça yüksek olan “gecelik faiz oranları” uyguladığını belirtmiştir. Söz konusu dönemde, bir günde işlenen faiz tutarı normal

şartlar altında ancak bir yılda işlenebilirdi. İktisat Bankası, söz konusu faiz oranlarının bankanın finansal zorluk içinde olmasından kaynaklandığını ve aslında hukuka, ahlaka ve kamu düzenine aykırı olduğunu kaydetmiştir. Buna göre, söz konusu aşırı faiz oranlarına ilişkin sözleşmelerin hükümleri somut zamanda yürürlükte olan 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 20. maddesi uyarınca yok hükmünde kabul edilmelidir. İktisat Bankası, ek olarak, aynı Kanun'un 21. maddesi uyarınca alacaklıların eylemlerinin "gabin" (haksız menfaat) teşkil ettiğini ileri sürmüştür.

İktisat Bankası, ayrıca, başvuran şirket aleyhine karşı dava açmış ve başvurana karşı borçlu olmadıklarının tespit edilmesi için tespit kararının verilmesini talep etmiştir.

11. Yargılamalar sırasında hazırlanan bilirkişi raporları, hesapları açan ve uygulanacak faiz oranlarını belirleyen tarafın banka olması sebebiyle Borçlar Kanunu'nun 21. maddesi kapsamında bankanın suistimal edildiğinin söylenemeyeceğini kaydetmiştir. Dolayısıyla, raporlarda bankanın söz konusu meblağa el koyamayacağı kanaatine ulaşılmıştır.

12. İstanbul Asliye Ticaret Mahkemesi, 30 Eylül 2003 tarihinde başvuran şirketin davasını reddetmiş ve İktisat Bankasının karşı davasını kabul etmiştir. Yerel mahkeme, kararını bilirkişi raporuna dayandırmadığını çünkü raporu hazırlayan bilirkişilerin ekonomik krizin şartları altında bankaların karşılaştığı finansal zorlukları dikkate almadıklarını, banka yönetiminin bu finansal zorluk nedeniyle yüksek faiz verip vermediğini değerlendirmediklerini ve bu hususun bankanın alacaklıları tarafından bilinmesi gerektiğini belirtmiştir. Borçlar Kanunu'nun 19, 20 ve 21. maddelerine dayanan yerel mahkeme, başvuran şirketin hukuka ve ahlaka karşı olacak ve haksız menfaat teşkil edecek şekilde İktisat Bankasının bulunduğu finansal zorluktan istifade ettiğini tespit etmiştir. Bu bağlamda, yerel mahkeme aynı zamanda söz konusu oranın ekonomik kriz sonrasında Fona aktarılmayan diğer bankalardan önemli ölçüde daha yüksek olduğunu kaydetmiştir.

13. Yargıtay, 11 Kasım 2004 tarihinde Borçlar Kanunu'nun 21. maddesi anlamında gabin şartlarının oluşmadığı ve Asliye Ticaret Mahkemesinin farklı bir sonuca ulaştığı gerekçesi ile kararı bozmuştur. Yargıtay, Ticaret Mahkemesinin tarafların eylemlerinde açıkça orantısızlık olup olmadığı ve bu orantısızlığın tarafların birinin deneyim eksikliğinden mi yoksa bulunduğu zor durumdan mı kaynaklandığı gibi gabin kavramının subjektif ve objektif unsurlarını değerlendirmemesini bu kararın bozulmasına gerekçe olarak göstermiştir.

14. Yargıtay, 20 Haziran 2005 tarihinde başvuran şirketin karar düzeltme talebini değerlendirmiş ve ilk derece mahkemesinin kararını bu sefer farklı bir gerekçe ile bozmuştur. Temyiz mahkemesi, önceki kararından ayrılarak Asliye Ticaret Mahkemesinin ilgili süre zarfında uygulanan faiz oranlarının karşılaştırmasını yapan ve gabin şartlarının oluşup oluşmadığını tespit eden yeni raporlar ışığında yeniden karar vermesi gerektiğine hükmetmiştir.

15. Buna müteakip, Yargıtayın kararı doğrultusunda iki bilirkişi raporu İstanbul Asliye Ticaret Mahkemesine sunulmuştur. Her ne kadar iki rapor da İktisat Bankasının uyguladığı gecelik faiz oranlarının diğer bankalardan yüksek olduğunu belirtse de, raporlar gabin şartlarının oluşup oluşmadığı hususunda farklı sonuçlara ulaşmıştır.

16. Asliye Ticaret Mahkemesi, 7 Kasım 2006 tarihinde başvuranın davasını tekrar reddetmiş ve İktisat Bankasının davasını kabul etmiştir. Yerel mahkeme, bilirkişi raporlarında bulunan finansal bilgilere dayanarak, İktisat Bankasının ekonomik kriz sırasında para akışını sağlamak için aşırı yüksek faiz oranları uygulamak zorunda kaldığına ve bankanın bulunduğu zor durumdan istifade eden başvuran şirketin iyi niyetle davranmadığına karar kılmıştır. Sonuç olarak mahkeme, 21. maddede belirtilen gabin şartlarının bulunduğunu ve bankanın başvurana söz konusu meblağı borçlu olmadığını tespit etmiştir.

17. Yargıtay, 24 Eylül 2007 tarihinde kararı onamıştır. Temyiz mahkemesi, başvuran şirketin karar düzeltme talebini 7 Nisan 2008 tarihinde reddetmiştir.

(b) Yiğit (başvuru no. 51224/08)

18. Başvuran, diğer sekiz kişi ile birlikte İktisat Bankasındaki müşterek bir banka hesabına eski Türk lirası (TRL) ile 5 trilyon TL yatırmıştır. 19 Şubat ve 14 Mart 2001 tarihleri arasında söz konusu banka hesabında toplam 194 milyar TL faiz birikmiştir. Bankanın Fona devredilmesinin ardından, başvurana ve diğerlerine anaparayla birlikte 103 milyar TL değerinde faiz ödenmiştir.

19. Başvuran 23 Mart 2001 tarihinde kalan 91 milyar TL değerindeki meblağı kendisine ödemesi için İktisat Bankasına noter aracılığıyla ihtarname çekmiştir.

20. İktisat Bankası, 20 Nisan 2001 tarihinde, başvuranın hesabından kesilen tutarı başvurana borçlu olmadığına tespiti istemiyle başvuran aleyhine bir tespit davası açmıştır. Bu bağlamda banka, kesinti yapılan tutarın başvuranın hesabına uygulanan aşırı yüksek faiz oranları sonucunda biriktiğini ve bunun başvuranın bankadan istifade etmesi anlamına geldiğini savunmuştur.

21. Başvuran, 1 Haziran 2001 tarihinde söz konusu meblağın ödenmesi talebiyle bir karşı dava açmıştır.

22. İstanbul Asliye Ticaret Mahkemesi, 26 Ocak 2003 tarihinde başvuranın davasını kabul edip bankanın davasını reddetmiştir. Yargılamalar süresince sunulan bilirkişi raporları doğrultusunda, mahkeme, bankanın finansal uzmanlığa sahip bir kurum olduğuna ve bu yüzden 21. maddede belirtilen gabine tabi olmasının düşünülemez olduğuna karar vermiştir.

23. Yargıtay, 25 Nisan 2004 tarihinde bu kararı bozmuş ve Ticaret Mahkemesinin incelemesini, gabin şartlarının oluşup oluşmadığını

değerlendirecek yeni bilirkişi raporlarına dayandırması gerektiğine hükmetmiştir.

24. İstanbul Asliye Ticaret Mahkemesi, 15 Aralık 2006 tarihinde İktisat Bankasının davasını kabul etmiş ve başvuranın davasını reddetmiştir. Ticaret Mahkemesi, Yargıtay kararından sonra hazırlanan bilirkişi raporlarının gabin olmadığına dair tespitte bulunmasına rağmen burada sağlanan finansal bilgiler temel alındığında İktisat Bankasının söz konusu süre zarfında uyguladığı faiz oranlarının diğer bankalarda uygulanan oranlardan açıkça yüksek olduğunu kaydetmiştir. Faiz oranları arasındaki farkları ve bankanın içinde bulunduğu finansal durumun gabin şartlarını sağladığını tespit ederek, Ticaret Mahkemesi bankanın başvurana borçlu olmadığı kararına varmıştır.

25. Yargıtay, 12 Kasım 2007 tarihinde kararı onamıştır. Yargıtay 14 Nisan 2008 tarihinde başvuranın karar düzeltme talebini reddetmiştir.

(c) Odabaşı (başvuru no. 38629/10)

26. Başvuran, İktisat Bankasına yaklaşık olarak eski Türk lirası (TRL) ile 20 trilyon TL yatırmış ve bu meblağın 19 Şubat ile 14 Mart 2001 tarihleri arasında toplam 554 milyar TL faiz getirisi olmuştur. Bankanın Fona devredilmesinin ardından, başvurana yatırdığı meblağın tamamı ve 401 milyar TL değerinde faiz ödenmiştir.

27. Başvuran, 2001 yılında belirtilmeyen bir tarihte İktisat Bankası aleyhine icra takibi başlatmış ve banka tarafından kesilen tutarın (153 milyar TL) kendisine ödenmesini talep etmiştir.

28. İktisat Bankasının icra işlemlerine karşı çıkmasının ardından, başvuran 11 Nisan 2002 tarihinde İstanbul Asliye Ticaret Mahkemesi nezdinde İktisat Bankasının itirazının iptalini ve el konulan tutarın kendisine ödenmesini talep eden bir dava açmıştır. Buna müteakip, banka 23 Mayıs 2002 tarihinde diğer başvurular tarafından açılan davalardaki argümanlarını yinelemiş ve başvuran aleyhine karşı dava açmıştır.

29. İstanbul Asliye Ticaret Mahkemesi, 21. maddenin kapsamında gabin unsuru bulmayan bilirkişi raporları temelinde, 8 Temmuz 2003 tarihinde başvuranın davasını kabul etmiş ve bankanın karşı davasını reddetmiştir.

30. Yargıtay, Ticaret Mahkemesinin davayı yeni bir bilirkişi raporu ışığında değerlendirmesi gerektiğini belirterek kararı 21 Haziran 2004 tarihinde bozmuştur.

31. İstanbul Asliye Ticaret Mahkemesi, 22 Mayıs 2007 tarihinde, başvuranın davasını reddetmiş ve İktisat Bankasının davasını ise kabul etmiştir. Yerel mahkeme, bilirkişi raporları gabin şartlarının bulunmadığına dair tespitte bulunmasına rağmen tarafların eylemleri arasında orantısızlık olduğunun ve başvuranın bankanın bulunduğu finansal zorluktan faydalandığının açık olduğunu kaydetmiştir. Bu doğrultuda mahkeme, ölçsüz faiz oranlarına ilişkin sözleşme hükümlerinin hukukla, ahlakla ve iyi niyet ilkesi ile çeliştiğine ve Borçlar Kanunu'nun 19 ile 20. maddeleri ve Medeni Kanun'un 2. maddesiyle uyuşmadığına kanaat getirmiştir.

32. Yargıtay, 12 Aralık 2007 tarihinde kararı onamıştır. Yargıtay, 9 Kasım 2009 tarihinde başvuranın karar düzeltme talebini reddetmiştir.

B. İlgili İç Hukuk

33. 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun, söz konusu tarihte yürürlükte olduğu şekliyle, ilgili hükümleri aşağıdaki gibidir:

Madde 19

“Bir akdin mevzuu gayri mümkün veya gayri muhik yahut ahlaka (adaba) mugayir olursa o akit batıldır.

Kanunun kat'i surette emreylediği hukuki kaidelere veya kanuna muhalefet; ahlaka (adaba) veya umumi intizama yahut şahsi hükümlere müteallik haklara mugayir bulunmadıkça, iki tarafın yaptıkları mukaveleler muteberdir.”

Madde 20

“Bir akdin mevzuu gayri mümkün veya gayri muhik yahut ahlaka (adaba) mugayir olursa o akit batıldır.

Akdin muhtevi olduğu şartlardan bir kısmının butlanı akdi iptal etmeyip yalnız şart, lağvolur. Fakat bunlar olmaksızın akdin yapılmıyacağı meczum bulunduğu takdirde, akitler tamamiyle batıl addolunur.

Madde 21

“Bir akitte ivazlar arasında açık bir nispetsizlik bulunduğu takdirde, eğer mutazarrırın müzayaka halinde bulunmasından veya hiffetinden yahut tecrübesizliğinden istifade suretiyle vukua getirilmiş ise, mutazarrır bir sene zarfında akdi feshettiğini beyan ederek verdiği şeyi geri alabilir.

...”

34. Söz konusu tarihte yürürlükte olduğu şekliyle, 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 14(5)(aa) maddesine göre; bir bankanın aynı maddenin 3. fıkrası uyarınca Fona devredildiği hâllerde, Fonun en yüksek beş bankaca uygulanan faiz oranları ortalamasını geçmemek üzere işlenmiş faizleri ile birlikte tasarruf mevduatlarını ve bankanın varlıklarını başka bir bankaya devretmek ve/veya Kuruldan söz konusu bankanın bankacılık izninin kaldırılmasını istemek gibi yetkileri bulunmaktadır.

ŞİKÂYET

35. Başvuranlar, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında, bankanın Fona geçişinin ardından, İktisat Bankasında açtıkları hesaplarında işlenen faizden yasaya aykırı şekilde mahrum bırakıldıkları hususunda şikâyetçi olmuşlardır.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

36. Mahkeme, başvuruların konuları bakımından benzer olduklarını göz önünde bulundurarak, bunları tek bir kararda müştereken incelemeyi uygun görmektedir.

A. Hükümetin ilk itirazları

37. Hükümet, birinci başvuruya ilişkin olarak ilk itirazını yapmış ve başvuran şirketin geçerli bir yetki belgesi olmadığını iddia etmiştir. Hükümet, başvuran şirketin yönetim kurulu üyelerinin değiştiğini ve bu yüzden Mahkeme nezdinde yetki belgelerini imzalayan kişilerin şirketi temsil etmek için hâlen yetkili olup olmadıklarının açık olmadığını savunmuştur. Hükümet, Mahkemeden başvuruyu Sözleşme'nin 37 § 1 (a) maddesi uyarınca kayıttan düşürmesini talep etmiştir.

38. İkinci başvurana ilişkin olarak ise Hükümet, başvuranın İktisat Bankasında bulunan hesabının diğer sekiz kişi ile birlikte açtığı müşterek bir banka hesabı olmasına rağmen başvuranın diğer kişileri temsil ettiğine dair herhangi bir belge sunmadığını iddia etmiştir. Hükümet, başvurunun Mahkeme İçtüzüğü'nün 47. maddesine uymadığı için bu doğrultuda reddedilmesi gerektiğini öne sürmüştür.

39. Hükümet aynı zamanda üç başvuruda da başvuranların mağdur olarak değerlendiremeyeceğini çünkü başvuranlara ilk yatırdıkları meblağı ile belirli bir miktarda faiz ödendiğini ve kesilen tutarın ise sadece banka tarafından yapılan fazla ödeme olarak görüldüğünü belirtmiştir. Hükümet, başvuruların Sözleşme'nin hükümleri ile kişi yönünden (*ratione personae*) bağdaşmaz olduğunu kaydetmiştir.

40. Son olarak, Hükümet başvuranların söz konusu tutarı geri alma gibi meşru bir beklentileri olmaması gerekçesi ile başvuruların konu bakımından (*ratione materiae*) bağdaşmadığını ileri sürmüştür. Bu bağlamda Hükümet,

başvuranlar ve banka arasında imzalanan yüksek faiz oranlarına ilişkin sözleşmelerin yok hükmünde olduğunu ve başvuranların fazla ödenen tutarın yatırılmasına dair taleplerinin bir yasa hükmüne ya da yerleşik bir içtihadı dayandırmadığını belirtmiştir.

41. Mahkeme, aşağıda sıralanan nedenlerden dolayı her hâlükârda başvuruların kabul edilemez olması nedeniyle bu hususları çözüme kavuşturmanın gereksiz olduğu görüşündedir (bk. *Çulha ve Diğerleri/Türkiye* (k.k.), no. 7023/07 ve 22 diğer başvuru, 15 Mayıs 2018).

B. Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi

1. Tarafların Beyanları

42. Başvuranlar, Devlet yetkililerinin denetleme vazifelerini yerine getirmediğinden şikâyetçi olmuştur. Başvuranlar, yetkililerin İktisat Bankasının alacaklıların mevduatlarına yüksek faiz oranları uygulamasına izin vermesine rağmen bankanın Fona devredilmesinin ardından yetkililerin söz konusu faizlerin hukuka ve ahlaka uygun olmadığını iddia ettiklerini savunmuştur. Başvuranlar, ana hissedarların kötü yönetiminden ve Devletin söz konusu zamanda bankayı denetleyip kontrol etmemesinden dolayı iflas eden bankanın zararlarından bankanın alacaklılarının sorumlu tutulamayacağını kaydetmiştir. Bu bağlamda, başvuranlar aynı zamanda “gabin” durumu ile fayda sağlamış olarak değerlendiremeyeceklerini ve yerel mahkemelerin bu husustaki bilirkişi raporlarını göz önünde bulundurmamış olduğunu iddia etmişlerdir.

43. Hükümet, söz konusu müdahalenin Fona devredilen bankaların mevduat hesaplarına ödenecek faizlere sınırlama getiren 4389 sayılı Kanun'un 14(5)(aa) maddesi temelinde yapıldığı gerekçesiyle hukuka uygun olduğunu belirtmiştir. Ek olarak, müdahalenin kamu yararı gözetmiş olduğunu; yani bankacılık sisteminin ve finansal istikrarın korunması adına yapıldığını ileri sürmüştür.

44. Orantılılık ilkesine ilişkin olarak Hükümet, İktisat Bankasının kötüleşen finansal durumunu ve 19 Şubat 2001 tarihinde ilan edilen ekonomik krizi göz önünde bulundurarak, başvuranların bu tarihten sonra tüm mevduatlarını kaybetme riskini göze alarak İktisat Bankasında bulunan hesaplarına para yatırmalarının sadece kriz ortamından yararlanma amacı taşıdığını kaydetmiştir. Ancak, Devlet yetkililerinin müdahalesi ve buna müteakip bankanın Fona devredilmesinin ardından, başvuranlara yatırdıkları paranın tamamı ile ödemenin yapıldığı dönemdeki piyasa değerlerinden daha yüksek olan revize faiz oranları üzerinden hesaplanan faiz tutarları ödenmiştir. Bu bağlamda Hükümet, eğer ulusal makamlar müdahalede etmeseydi, İktisat Bankası varlıklarının yükümlülüklerini karşılamaya yeterli olmamasından dolayı başvuranların yatırdıkları meblağları ya da işlenen faizleri geri alamayacaklarını öne sürmüştür. Hükümete göre, bankanın devredilmeden önce İktisat Bankasının içinde bulunduğu finansal zorluğun banka yönetiminin tedbirsizliğinden kaynaklanması olgusu, birtakım alacaklıların bu durumdan istifade etme girişimlerini meşru kılmamaktadır. Başvuranların taleplerinin değerlendirildiği yargılamalar sırasında başvuranlara sunulan usuli güvenceleri göz önünde bulunduran Hükümet, başvuranların mal ve mülk dokunulmazlığı haklarına yönelik gerçekleştirilen müdahalenin gözetilen kamu yararı kapsamında orantılı olduğunu öne sürmüştür.

2. Mahkemenin Değerlendirmesi

45. Uygulanabilir hukuk kuralına ilişkin olarak, Mahkeme Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ve burada anılan üç kural hakkındaki yerleşik içtihadına atıfta bulunmaktadır (bk., diğer kararlar arasında, *Ališić ve Diğerleri/Bosna-Hersek, Hırvatistan, Sırbistan, Slovenya ve Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti* [BD], no. 60642/08, § 98, AİHM 2014). Somut davada Mahkeme, İktisat Bankasının Devlete devredilmesinin ülkenin banka sektörünü kontrol etmek için alınan bir tedbir olduğunu gözlemler.

Sonuç olarak, başvuranların hesapları, tüm mevduatları ve işlenen faizleriyle birlikte Fona devredilmiş olup; Fon, başvuranlara hesaplarında bulunan tutarları, faizlerinin bir kısmını keserek geri ödenmiştir. Yapılan kesintinin mülkiyetten yoksun bırakma niteliğinde olduğu haklı olmakla birlikte; davanın koşulları çerçevesinde bu yoksun bırakılma banka sektörünün kontrol altına alınmasına yönelik çalışmaların temel bir unsurudur. Bu nedenle Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ikinci fıkrası somut dava için uygulanabilir (bk. *Süzer ve Eksen Holding A.Ş./Türkiye*, no. 6334/05, §§ 146-147, 23 Ekim 2012; *Reisner/Türkiye*, no. 46815/09, § 47, 21 Temmuz 2015; *Yaşar Holding A.Ş./Türkiye*, no. 48642/07, § 89, 4 Nisan 2017; ayrıca bk. *Erdem ve Egin-Erdem/Türkiye (k.k.)*, no. 28431/06 ve diğer 4 başvuru, 17 Kasım 2009).

46. Mahkeme, bir müdahalenin toplumun genel yararının ihtiyaçları ile bireylerin temel haklarının korunmasının gereklilikleri arasında “adil bir denge” sağlaması gerektiğini yineler. Dengenin sağlanması hususu, 1. maddenin genel yapısına ve aynı maddenin ikinci fıkrasına yansıtılmıştır. Buna göre, kullanılan yollar ve izlenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi olmalıdır. Bu şartın karşılanıp karşılanmadığı belirlenirken, Mahkeme, icra araçlarını seçmede ve icranın sonuçlarının söz konusu kanunun amacını yerine getirebilmek için kamu yararı anlamında meşru olup olmadığını belirlemede Devletin geniş bir takdir hakkı olduğunu tanımaktadır (bk., diğer kararlar arasında, *Chassagnou ve Diğerleri/Fransa [BD]*, no. 25088/94 ve diğer 2 başvuru, § 75, AİHM 1999-III).

47. Geniş takdir hakkı ile ilgili hususlarda Mahkeme, neyin kamu yararına olup olmadığına karar verme konusunda, karar açıkça makul bir temelden yoksun olmadığı müddetçe, Devlet yetkililerinin kararına saygı duyacaktır (bk. *Benet Czech, spol. s r.o./Çek Cumhuriyeti*, no. 31555/05, § 36, 21 Ekim 2010, ve burada anılan davalar).

48. Somut olaylarda Hükümet, davaya konu olan müdahalenin banka yönetimi ve Fona devredilen bankada işlenmiş olan faizlerin transferini

kısıtlayan 4389 sayılı Kanun'un 14(5)(aa) maddesi temelinde yapıldığını ve finansal istikrarı sürdürmek adına kamu yararı ile uyumlu olduğunu beyan etmiştir. Başvuranlar, Hükümetin beyanlarına karşı çıkmamışlardır. Mahkeme, bu bağlamda farklı bir sonuca ulaşmak için herhangi sebep görmemektedir.

49. Söz konusu müdahalenin orantılılığı hakkında, Mahkeme, Fon tarafından İktisat Bankası alıcılara yapılan geri ödeme şeklinin bankanın tüm borçlarını kapatmaya yetecek bir finansal kaynağa sahip olmadığı göz önünde bulundurarak alacaklıların taleplerini (bk. yukarıda anılan *Erdem ve Egin-Erdem*) adil şekilde yönetme amacı taşıdığını düşünmektedir (bk., bu davaya uygulanabildiği ölçüde, *Saggio/İtalya*, no. 41879/98, § 35, 25 Ekim 2001). Bu çerçevede, başvuruların da dâhil olduğu bankanın alacaklıları ilgili süre zarfında uygulamada olan İstanbul Menkul Kıymetler Borsasındaki ağırlıklı ortalama faiz oranları üzerinden hesaplanan faiz ile birlikte bankalarda bulunan mevduatlarının geri ödemesini almışlardır. Bu bağlamda Mahkeme, Fon tarafından başvuruların mevduatlarına uygulanan faiz oranlarının, İktisat Bankasının Devlete devredilmesinden önce kararlaştırılan oranlara göre önemli bir derecede azalmadığını kaydeder (bk., bu davaya uygulanabildiği ölçüde, *Trajkovski/Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti* (k.k.), no. 53320/99, AİHM 2002-IV). Mahkeme, başvurulara mevduatlarının yanı sıra önemli bir miktarda işlenmiş faiz ödendiğine; birinci ve üçüncü başvurular için yaklaşık %70 ve ikinci başvuru için ise %53 oranında faiz ödendiğine dikkat çekmektedir (bk. yukarıdaki 8, 18 ve 26. paragraflar).

50. Başvuranlar, İktisat Bankası ile üstünde anlaştıkları faiz oranlarından gabin ile menfaat elde etmiş olarak değerlendirilemeyeceklerini öne sürerek kesilen miktarın kendilerine ödenmeleri için açtıkları davalarda yerel mahkemelerin yaptıkları değerlendirmelerden şikâyetçi olmuştur. Bu konuya ilişkin olarak Mahkeme, ulusal hukukun doğru şekilde yorumlanıp uygulandığını doğrulama yetkisinin kısıtlı olduğunu ve ulusal mahkemeleri

ikame etmek gibi bir işlevi olmadığını, görevinin daha ziyade bu mahkemelerin kararlarının keyfilik içermediğinden veya başka bir nedenle makullüğünün zedelenmediğinden emin olmak olduğunu yinelemektedir (bk. *Anheuser-Busch Inc./Portekiz* [BD], no. 73049/01, § 83, AİHM 2007-I). Mahkeme, başvuruların davalarının iki farklı yargı seviyesindeki yerel mahkemelerce değerlendirildiğini gözlemler. Yerel mahkemeler, kararlarını çeşitli bilirkişi raporları ışığında vermiş olup gerekçelerini belirtmiş ve bankanın Borçlar Kanunu'nun 21. maddesi kapsamında gabin nedeniyle aşırı yüksek faiz oranlarına ilişkin hükümleri feshetme hakkı olduğunu ve bu hükümlerin ahlaka ve yazılı hukuk kurallarına aykırı olduğunu tespit etmiştir. Bu bağlamda Mahkeme, bilirkişi raporlarının çoğunun 21. madde kapsamında gabin bulunmadığına ilişkin bulgularının konu ile ilişkili olduğunu düşünmemektedir. Zira Mahkeme, bu hususun yerel mahkemelerin ulusal hukuku yorumlamasına konu olduğu ve bu yorumlamaların keyfi ya da açıkça makullükten yoksun olmadığını belirtir. Dolayısıyla Mahkeme, başvuruların taleplerinin ve İktisat Bankasının karşı davalarının incelendiği yargılamaların başvurulara yeterli düzeyde usuli güvence sağladığına karar vermiştir.

51. Yukarıda anılan hususlar ışığında ve toplumun genel yararı ile başvuruların mülkiyet hakkı arasında adil bir denge sağlama ihtiyacı ve bu durumdaki diğer tüm başvuruları göz önünde bulundurarak (bk., bu davaya uygulanabildiği ölçüde, yukarıda anılan *Trajkovski*); Mahkeme, yerel makamların İktisat Bankasının alacaklılarına geri ödeme yaparken seçtiği yolun, kamu yararının temin edilmesi için uygun olduğunu ve başvuruların “aşırı ve bireysel bir yükten” muzdarip olduklarının söylenemeyeceğini değerlendirmektedir.

52. Dolayısıyla, başvurular açıkça dayanaktan yoksun olup; Sözleşme'nin 35 §§ 3 ve 4. maddesi uyarınca başvuruların reddedilmesi gerekmektedir.

Bu gerekçelerle, Mahkeme, oy birliğiyle,

Başvuruların *birleştirilmesine*;

Başvuruların kabul edilemez olduğuna *karar vermiştir*.

İşbu karar, İngilizce dilinde tanzim edilmiş olup, 20 Haziran 2019 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Hasan Bakırcı
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Valeriu Grițco
Başkan

EK

Sıra no.	Başvuru no.	Başvuru tarihi	Başvuranların Doğum tarihi İkamet Adresi	Temsil eden
1	34394/08	16.07.2008	Lucas Elektrik San. ve Tic. A.Ş. İstanbul	Mehmet Yaşar SOLMAZ
2	51224/08	14.10.2008	Muhammer YİĞİT 17.07.1952 İstanbul	Hülya AKSOY
3	38629/10	19.04.2010	Nurettin ODABAŞI 1.01.1939 İstanbul	Ahmet ÇAKMAKOĞLU